

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декаан факультету фінансів та обліку
Андрій КІЗИМА
2023р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. директора з ІІР
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни „УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД”

Ступінь вищої освіти - **магістр**

Галузь знань 07 „УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ”

Спеціальності 072 „Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”

Освітньо-наукова програма „Публічні фінанси”

Кафедра ФІНАНСІВ ім. С. ЮРІЯ

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год)	Практичні заняття	ІРС (год)	Тренінг (год)	СРС (год)	Разом (год)	Екзамен (семестр)
Денна	II	III	39	39	8	4	90	180	III

31.08.2023

Тернопіль – 2023

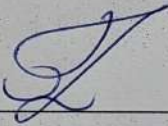
Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки магістра галузі знань 07 „Управління та адміністрування” спеціальності 072 „Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”, затвердженої Вченою Радою ЗУНУ (протокол № 9 від 15.06.2022 р.)

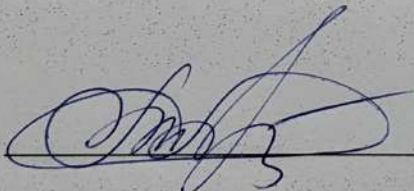
Робочу програму склала к.е.н., доц. Вікторія БУЛАВИНЕЦЬ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансів ім. С. І. Юрія, протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Зав. кафедри Ольга КИРИЛЕНКО

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.

Керівник групи забезпечення спеціальності Ольга КИРИЛЕНКО

Гарант ОП Тетяна КІЗИМА

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»**

1. Опис дисципліни «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад»

Дисципліна – Управління фінансовими ресурсами територіальних громад	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 6	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Обов'язкова дисципліна Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	Рік підготовки - 2 Семестр - 3
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції – 39 год. Практичні заняття – 39 год.
Загальна кількість годин – 180	Освітньо-наукова програма «Публічні фінанси»	Самостійна робота -94 год. в т.ч. тренінг – 4 год. Індивідуальна робота -8 год.
Тижневих годин – 15 год., з них аудиторних – 6 год.		Вид підсумкового контролю – іспит

**2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД»**

2.1. Мета вивчення дисципліни. Дисципліна «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад» орієнтована на формування здатності у студента використовувати теоретичний та методичний інструментарій для оцінювання фінансової спроможності громад та територій, ухвалювати управлінські рішення та забезпечувати умови їх реалізації.

В результаті вивчення дисципліни «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад» студент буде вміти оцінювати фінансову спроможність громад та територій, застосовувати управлінські навички у процесі бюджетного планування та прогнозування; приймати управлінські рішення щодо раціонального використання бюджетних коштів; систематизувати та аналізувати інформацію для формування бюджетних програм та оцінки їх ефективності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

– засвоїти теоретичні основи та принципи планування та управління

- фінансовими ресурсами територіальної громади;
- знати основні прийоми планування фінансових ресурсів територіальної громади;
  - засвоїти основи організації бюджетного процесу на місцевому рівні;
  - знати особливості залучення альтернативних ресурсів до місцевого бюджету;
  - набути навички застосовувати антикорупційного інструментарію у сфері управління фінансовими ресурсами територіальної громади.

Завдання лекційних занять полягає в отриманні знань про:

- теоретичні принципи та організаційні засади фінансів територіальної громади;
- особливості формування доходів територіальних громад та потенційні резерви їх збільшення;
- принципи формування видатків територіальних громад, застосування програмно-цільового підходу до планування видатків бюджету;
- механізми залучення громадськості до управління фінансами територіальних громад;
- корупційні ризики та підходи до оцінювання ефективності управління фінансовими ресурсами територіальної громади.

Завдання практичних занять полягає в отриманні знань та вмінь щодо:

- формування управлінських документів у сфері фінансів територіальних громад;
- використання на практиці основних прийомів управління фінансовими ресурсами територіальної громади.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для оцінювання фінансової спроможності громад і територій, ухвалювати управлінські рішення та забезпечувати умови їх реалізації;
- здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень щодо раціонального використання бюджетних коштів;
- здатність застосовувати управлінські навички у сфері оцінювання ефективності бюджетних видатків;
- здатність застосовувати управлінські навички у процесі бюджетного планування та прогнозування з урахуванням поставлених завдань та наявних обмежень.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни:

Вивчення дисципліни «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад» базується на знаннях, отриманих з таких дисциплін як «Фінанси», «Фінанси територіальних громад», «Бюджетна система».

2.5. Результати навчання:

Програмні результати навчання, здобуті під час вивчення дисципліни «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад», дозволяють здобувачам освіти в процесі професійної реалізації:

- оцінювати фінансову спроможність громад і територій та приймати зважені управлінські рішення;
- застосовувати управлінські навички у процесі бюджетного планування та прогнозування з урахуванням поставлених завдань і наявних обмежень;
- застосовувати аналітичний і методичний інструментарій у процесі прийняття управлінських рішень щодо раціонального використання бюджетних коштів;
- систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для формування бюджетних програм й оцінки їх ефективності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ « УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»

Змістовий модуль 1

«Загальні засади формування і використання фінансових ресурсів територіальної громади»

Тема 1.

Фінансові ресурси територіальної громади

Поняття фінансових ресурсів територіальної громади. Склад фінансових ресурсів. Доходи місцевих бюджетів. Кошти цільових фондів. Фінансові ресурси підприємств комунальної власності. Благодійні, спонсорські внески, пожертвування.

Бюджети територіальних громад у складі бюджетної системи. Принципи побудови бюджетної системи: єдності, збалансованості, самостійності, повноти, обґрунтованості, ефективності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості і неупередженості, публічності та прозорості, відповідальності учасників бюджетного процесу.

Домінанти суспільного призначення бюджетів територіальних громад.

Правове забезпечення управління фінансовими ресурсами територіальних громад. Методика формування спроможних територіальних громад (Постанова КМУ № 214 від 08.04.2015 р.). Методичні рекомендації до порядку розрахунку фінансової спроможності перспективної об'єднаної територіальної громади.

Тема 2.

Видатки бюджетів територіальних громад, особливості управління ними

Видаткові повноваження органів місцевого самоврядування. Принципи формування видаткової частини бюджетів територіальних громад: відповідності; безперервності; раціональності; повноти; адекватності; збалансованості.

Бюджетна класифікація видатків місцевих бюджетів. Видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів.

Видатки, що здійснюються з бюджетів територіальних громад. Витрати бюджету розвитку.

Передача коштів між місцевими бюджетами на здійснення видатків місцевих бюджетів.

Програмно-цільовий метод складання бюджету. Бюджетна програма. Відповідальний виконавець бюджетної програми.

Наслідки бюджетної реформи для удосконалення видатків місцевих бюджетів.

Тема 3.

Управління доходами бюджетів територіальних громад

Поняття доходів. Склад доходів бюджетів територіальних громад.

Формування доходів бюджетів територіальних громад за рахунок податкових надходжень. Місцеве оподаткування. Місцеві податки: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок. Місцеві збори: збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір. Рентна плата за користування природних ресурсів.

Неподаткові надходження. Доходи від операцій з капіталом. Трансферти. Закріплені доходи місцевих бюджетів. Власні доходи місцевих бюджетів. Зміцнення доходної бази бюджетів територіальних громад.

Надходження до цільових фондів, утворених місцевими радами.

Нові можливості органів місцевого самоврядування у плануванні та управлінні бюджетними доходами.

Тема 4.

Міжбюджетні трансферти територіальних громад

Зміст міжбюджетних відносин та передумови їх виникнення. Особливості організації міжбюджетних відносин в бюджетній системі України. Суб'єкти міжбюджетних відносин.

Сутність фінансового вирівнювання. Стан фінансового вирівнювання в Україні. Середньодушові видатки місцевих бюджетів України та їх динаміка.

Види бюджетних трансфертів. Базова та реверсна дотації: алгоритм їх

розрахунку та порядок перерахування.

Субвенції місцевим бюджетам та їх види. Освітня субвенція та механізм її надання. Особливості механізму надання медичної субвенції. Інші види міжбюджетних трансфертів.

Управління ресурсами Державного фонду регіонального розвитку.

Зміст міжбюджетної реформи та її вплив на місцеві фінанси. Нові можливості вирішення проблем територіальних громад за допомогою міжбюджетних трансфертів.

Змістовний модуль 2.

Бюджетний процес на місцевому рівні та участь громадськості в управлінні фінансовими ресурсами територіальних громад

Тема 5.

Бюджетний процес на місцевому рівні

Особливості управління фінансами територіальної громади в рамках бюджетного процесу. Повноваження учасників бюджетного процесу. Права та обов'язки органів місцевого самоврядування у бюджетному процесі.

Взаємодія учасників бюджетного процесу. Взаємодія органів місцевого самоврядування з органами державної влади у бюджетному процесі на місцевому рівні.

Організація планування місцевих бюджетів. Економічні основи бюджетного планування. Бюджетне планування як складова фінансового, його зміст, принципи і завдання. Методи бюджетного планування. Рівні та етапи бюджетного планування. Поняття та особливості програмно-цільового бюджетування.

Розрахунок планових показників доходів місцевих бюджетів. Планування видатків місцевих бюджетів. Організація закупівель товарів, робіт і послуг. Прозорість бюджетного процесу та інструменти її забезпечення.

Необхідність реформування механізму планування та виконання бюджету в Україні. Середньострокове планування бюджетних показників. Гендерно-орієнтоване бюджетування на місцевому рівні.

Новації бюджетного процесу на місцевому рівні. Взаємозв'язок бюджетної реформи з іншими реформами державного управління.

Тема 6.

Потенційні джерела залучення ресурсів для територіальної громади

Міжнародні програми фінансування проектів на засадах співфінансування з органами місцевого самоврядування.

Одержання органами місцевого самоврядування міжнародних грантів.

Участь органів місцевого самоврядування в реалізації інвестиційних проектів на умовах співфінансування з іншими суб'єктами (державою,

іншими органами місцевого самоврядування, територіальною громадою).

Застосування державно-приватного партнерства на місцевому рівні.

Інші альтернативні джерела. Продаж земельних ділянок або прав на них на конкурентних засадах. Самооподаткування. Місцеві запозичення.

Одержання органом місцевого самоврядування позик на покриття тимчасового касового розриву.

Фонд розвитку громади та його фінансування. Організаційні засади та процедура заснування фондів розвитку громад. Грантова діяльність фондів розвитку громад.

Тема 7.

Участь громадянського суспільства в управлінні фінансовими ресурсами територіальних громад

Поняття «демократія участі» та її основні ідеї. Правова база партисипаторної демократії. «Сходи участі» громадськості в управлінні фінансами територіальної громади. Громадська участь у стратегічному плануванні територіальної громади.

Механізм взаємодії влади та громадськості. Маніпуляція. Інформування. Партнерство. Делегування. Громадський контроль.

Бюджетна транспарентність як чинник демократизації управління місцевими фінансами. Бюджет для громадян. Відкритий бюджет. Переваги залучення громадськості до управління фінансами територіальної громади.

Форми участі територіальних громад у самоврядуванні. Загальні збори громадян. Місцеві ініціативи. Громадські слухання та їх організація.

Бюджет участі та його переваги. Етапи бюджету участі.

Органи самоорганізації населення та їх участь в управлінні фінансами територіальної громади.

Громадське лобіювання та принципи його реалізації. Організація лобіювання.

Громадські ради як механізм участі у формуванні владних рішень.

Тема 8.

Корупційні ризики в управлінні фінансовими ресурсами територіальної громади

Негативні наслідки поширення корупції на формування та використання ресурсів територіальної громади.

Наявні корупційні ризики: при наданні земельних ділянок; у сфері надкористування та управління комунальним майном; у процесі закупівель товарів, робіт і послуг на рівні місцевого самоврядування та напрямки їх мінімізації.

Профілактичні заходи та види і методи покарання за корупційні діяння службових і посадових осіб органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів управління місцевими фінансами.

**4. СТРУКТУРА ЗАЛКОВОГО КРЕДИТУ З ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД»**

№ за/п	ТЕМА	Кількість годин				
		Лекції	Практичні заняття	Самост. робота студентів	Індивід. робота студентів	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Загальні засади формування і використання фінансових ресурсів територіальної громади						
1.	Фінансові ресурси територіальної громади	4	4	10	1	Питання, практичні завдання, кейси
2.	Видатки бюджетів територіальних громад, особливості управління ними	5	5	10	1	Питання, практичні завдання
3.	Управління доходами бюджетів територіальних громад	5	5	10	1	Питання, практичні завдання
4.	Міжбюджетні трансферти територіальних громад	5	5	10	1	Питання, практичні завдання
Проміжна модульна контрольна робота		–	–	–	–	2
Змістовний модуль 2. Бюджетний процес на місцевому рівні та участь громадськості в управлінні фінансами територіальних громад						
5.	Бюджетний процес на місцевому рівні	5	5	13	1	Питання, творче завдання
6.	Потенційні джерела залучення ресурсів для територіальної громади	5	5	13	1	Питання, кейси
7.	Участь громадянського суспільства в управлінні фінансовими ресурсами територіальних громад	5	5	12	1	Питання, творче завдання
8.	Корупційні ризики в управлінні фінансовими ресурсами територіальної громади	5	5	12	1	Питання, практичні завдання
Ректорська контрольна робота		–	–	–	–	2
Захист КПЗ		–	–	–	–	1
Організація і проведення тренінгу		–	–	4	–	–
Разом		39	39	94	8	-

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1, 2. Фінансові ресурси територіальної громади

Мета: здобуття знань щодо змісту та структури фінансових ресурсів територіальної громади, чинників їх формування та правового забезпечення.

Питання для обговорення:

1. Поняття фінансових ресурсів територіальних громад та їх склад.
2. Бюджети територіальних громад у складі бюджетної системи.
3. Призначення бюджетів територіальних громад.
4. Правове забезпечення управління фінансовими ресурсами територіальних громад.
5. Особливості фінансів територіальних громад.

Практичне заняття 3, 4. Видатки бюджетів територіальних громад, особливості управління ними

Мета: здобуття знань щодо видаткових повноважень місцевого самоврядування та принципів їх формування; основні аспекти програмно-цільового методу складання бюджету та наслідки бюджетної реформи для місцевого самоврядування.

Питання для обговорення:

1. Видаткові повноваження органів місцевого самоврядування.
2. Бюджетна класифікація видатків місцевих бюджетів.
3. Видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів.
4. Витрати бюджету розвитку місцевих бюджетів.
5. Передача коштів між місцевими бюджетами на здійснення видатків місцевих бюджетів.
6. Наслідки бюджетної реформи для удосконалення видатків місцевих бюджетів.

Практичне заняття 5, 6. Управління доходами бюджетів територіальних громад

Мета: здобуття знань щодо складу та особливостей формування доходів місцевих бюджетів, нові можливості для формування фінансових ресурсів.

Питання для обговорення:

1. Склад доходів бюджетів територіальних громад.
2. Формування доходів бюджетів територіальних громад за рахунок

податкових надходжень. Місцеве оподаткування. Рентна плата за користування природних ресурсів.

3. Неподаткові надходження місцевих бюджетів. Доходи від операцій з капіталом.
4. Надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів.
5. Надходження до цільових фондів, утворених місцевими радами.
6. Нові можливості органів місцевого самоврядування у формуванні бюджетних доходів.

Практичне заняття 7, 8.

Міжбюджетні трансферти територіальних громад

Мета: здобуття знань про міжбюджетні трансферти як джерело фінансових ресурсів територіальних громад.

Питання для обговорення:

1. Зміст та призначення міжбюджетних трансфертів. Види міжбюджетних трансфертів.
2. Базова та реверсна дотації: алгоритм їх розрахунку та порядок перерахування.
3. Освітня субвенція та механізм її надання.
4. Особливості механізму надання медичної субвенції. Інші види міжбюджетних трансфертів.
5. Управління ресурсами Державного фонду регіонального розвитку.
6. Нові можливості вирішення проблем територіальних громад за допомогою міжбюджетних трансфертів.

Практичне заняття 9, 10.

Бюджетний процес на місцевому рівні

Мета: здобуття знань про особливості бюджетного процесу на рівні територіальних громад; навиків планування доходів та видатків бюджету; ознайомлення з новаціями бюджетного процесу.

Питання для обговорення:

1. Стадії бюджетного процесу.
2. Повноваження учасників бюджетного процесу. Права та обов'язки органів місцевого самоврядування у бюджетному процесі. Взаємодія учасників бюджетного процесу.
3. Організація планування місцевих бюджетів.
4. Розрахунок планових показників доходів місцевих бюджетів. Планування видатків місцевих бюджетів. Організація закупівель товарів, робіт і послуг.
5. Необхідність та інструменти забезпечення прозорості бюджетного процесу.

6. Новації бюджетного процесу на місцевому рівні.

Практичне заняття 11, 12.

Потенційні джерела залучення ресурсів для територіальної громади

Мета: здобуття знань про додаткові джерела фінансових ресурсів, які можуть бути залучені територіальною громадою для фінансування власних потреб; отримання навиків пошуку резервів наповнення бюджету територіальної громади.

Питання для обговорення:

1. Міжнародні програми фінансування проектів на засадах співфінансування з органами місцевого самоврядування.
2. Як органи місцевого самоврядування можуть одержати міжнародні гранти?
3. Участь органів місцевого самоврядування в реалізації інвестиційних проектів на умовах співфінансування з іншими суб'єктами (державою, іншими органами місцевого самоврядування, територіальною громадою).
4. Застосування державно-приватного партнерства на місцевому рівні.
5. Продаж земельних ділянок або прав на них на конкурентних засадах.
6. Самооподаткування.
7. Місцеві запозичення.
8. Яким чином орган місцевого самоврядування може одержати позику на покриття тимчасового касового розриву?

Практичне заняття 13, 14.

Участь громадянського суспільства в управлінні фінансовими ресурсами територіальних громад

Мета: здобуття знань про механізми взаємодії органів влади та громадськості в процесі управління фінансовими ресурсами територіальних громад; організаційні аспекти забезпечення бюджетної транспарентності, проведення бюджетних слухань та інших форм залучення громадян.

Питання для обговорення:

1. Зміст та правова база партисипаторної демократії. Громадська участь у стратегічному плануванні територіальної громади.
2. Механізм взаємодії влади та громадськості: від маніпуляції до громадського контролю.
3. Бюджетна транспарентність як чинник демократизації управління місцевими фінансами..
4. Форми участі територіальних громад у самоврядуванні.
5. Бюджет участі та його переваги. Етапи бюджету участі.
6. Органи самоорганізації населення та їх участь в управлінні фінансами

- територіальної громади.
7. Громадське лобіювання. Громадські ради як механізм участі у формуванні владних рішень.

Практичне заняття 15, 16.
Корупційні ризики в управлінні фінансовими ресурсами
територіальної громади

Мета: здобуття знань про наслідки поширення корупції на рівні місцевого самоврядування; можливі корупційні ризики та шляхи їх мінімізації; профілактичні заходи та види і методи покарання за корупційні діяння.

Питання для обговорення:

1. Негативні наслідки поширення корупції на формування та використання ресурсів територіальної громади.

2. Корупційні ризики при наданні земельних ділянок; у сфері надкористування та управління комунальним майном; у процесі закупівель товарів, робіт і послуг на рівні місцевого самоврядування та напрямки їх мінімізації.

3. Профілактичні заходи та види і методи покарання за корупційні діяння службових і посадових осіб органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів управління місцевими фінансами.

6. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Комплексне практичне індивідуальне завдання (КПЗ) з дисципліни «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад» виконується самостійно кожним студентом відповідно до списку у групі у вигляді комплексної задачі. КПЗ охоплює усі основні теми даної дисципліни. Метою виконання КПЗ є опрацювання інструктивної та законодавчої бази та оволодіння навичками розрахунку фінансової спроможності перспективної об'єднаної територіальної громади. Виконання КПЗ є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад».

Спроможною територіальною громадою є така громада, в якій фінансові, інфраструктурні та кадрові ресурси є достатніми для вирішення її органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, передбачених законодавством, в інтересах громади. При формуванні перспективної об'єднаної територіальної громади важливим є попередній розрахунок її фінансової спроможності, який дозволить оцінити переваги та ризики такого об'єднання, визначити потребу в пошуку додаткових коштів та упорядкуванні видатків. Об'єднання територіальних громад лише тоді має сенс, коли попередні розрахунки доводять, що така об'єднана громада буде

фінансово спроможною вирішувати всі питання місцевого значення.

Завдання КПЗ полягає в тому, щоб, виходячи із прогностичних бюджетних показників, провести попередній розрахунок фінансової спроможності бюджету територіальної громади в якій Ви проживаєте. В ході підготовки КПЗу використовувати Методику формування спроможних територіальних громад (Постанова КМУ № 214 від 08.04.2015 р.) та Методичні рекомендації до порядку розрахунку фінансової спроможності перспективної об'єднаної територіальної громади.

Обсяг роботи має становити 5-7 сторінок друкованого тексту (формат А4).

Основні результати дослідження доповідаються в аудиторії та супроводжуються презентацією слайдів (10–20 слайдів)

7. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студента (СРС) – це діяльність, яку студенти виконують самостійно за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача без його прямої участі. Самостійна робота спрямована на більш глибоке ознайомлення студентом з проблемами, які розглядаються навчальним курсом «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад». Під час вивчення даної навчальної дисципліни застосовуються такі види самостійної роботи:

- підготовка додаткових питань (2 на вибір) до кожної теми навчальної дисципліни;
- робота з додатковою літературою та ін.

Обов'язкові вимоги до наукової роботи:

- оптимальний обсяг розкриття додаткового питання – 3-4 сторінки. За ініціативою студента додаткові питання можуть бути представлені на практичному занятті чи круглому столі у формі презентації;
- поєднання теоретичного і практичного аспектів досліджуваної проблеми. Подання суто описових робіт, які не містять цифрового матеріалу не допускається;
- наявність висновків та рекомендацій практичного характеру. Наведені пропозиції, представлені в рамках викладення змісту питань самостійної роботи, мають бути належним чином аргументовані, наявність у тексті голослівних, нічим не підкріплених висновків та пропозицій небажана.

Тема №	Тематика	год
1	Нормативно-правове забезпечення реформи місцевого самоврядування та бюджетної децентралізації	2
	Місце реформи місцевого самоврядування в програмних документах, що регламентують проведення реформ в Україні	2
	Перспективи запровадження альтернативних способів виробництва суспільних послуг на місцевому рівні	2
	Форми альтернативного надання послуг на місцевому рівні	2

	Сфери застосування альтернативного надання послуг на місцевому рівні	2
	Вплив бюджетних видатків на соціально-економічний розвиток територіальних громад	2
2	Формування видаткової частини місцевих бюджетів в умовах демократичних відносин у суспільстві	2
	Визначення етапів реалізації бюджетної програми	2
	Типи показників виконання бюджетних програм	1
	Особливості використання показників виконання бюджетних програм	1
	Основні компоненти бюджетної програми	1
	Перспективи розвитку місцевого оподаткування	1
	Резерви зміцнення надходжень бюджетів територіальних громад від використання майна	1
	Формування власних доходів місцевих бюджетів в контексті фінансової незалежності територіальних громад	1
3	Рентні платежі як джерело фінансових ресурсів територіальних громад	1
	Детінізація економіки як резерв наповнення бюджетів територіальних громад	1
	Резерви надходжень бюджетів територіальних громад за рахунок впорядкування земельних відносин	1
	Оцінка міжбюджетних трансфертів в контексті фінансової незалежності територіальних громад	1
	Проблеми фінансового вирівнювання в Україні	1
	Проблемні аспекти розрахунку освітньої субвенції	1
	Медична субвенція як джерело фінансових ресурсів територіальних громад	1
4	Міжбюджетна реформа та її вплив на фінансову спроможність територіальних громад	1
	Міжнародна технічна допомога як джерело фінансових ресурсів територіальних громад	2
	Бюджетний інструментарій фінансування інвестиційних проектів територіальних громад	2
	Перспективи розвитку самооподаткування в Україні	2
	Фонд розвитку громади як джерело фінансових ресурсів територіальних громад	2
	Перспективи розвитку місцевих запозичень	2
5	Формування фінансових ресурсів територіальних громад в рамках міжмуніципального співробітництва	1
	Проблеми взаємодії учасників бюджетного процесу на рівні територіальних громад	2
	Середньострокове бюджетне планування в Україні	1
	Перспективи впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування	2
	Проблеми впровадження програмно-цільового бюджетування на рівні територіальних громад	1

	Інструменти забезпечення прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні	1
	Перспективи становлення партисипативної демократії в Україні	2
6	Проблеми бюджетної транспарентності в Україні	1
	Проблеми взаємодії влади та громадськості в управлінні фінансами ресурсами територіальних громад	1
	Бюджет участі	1
	Бюджет для громадян	2
	Громадські ради як інструмент залучення громадськості до управління фінансами територіальних громад	1
	Неформалізовані методи оцінювання доцільності бюджетних видатків	2
	Формалізовані методи оцінювання доцільності бюджетних видатків	1
7	Еволюція методу аналізу «витрати-вигоди»	2
	Застосування дисконтування в методі аналізу “витрати-вигоди”	1
	Методи визначення вартісних показників вигід від бюджетних видатків	2
	Аудит ефективності управління фінансовими ресурсами територіальних громад	2
	Корупційні ризики в управлінні комунальним майном територіальних громад	2
	Перспективи мінімізації корупційних ризиків в управлінні фінансовими ресурсами територіальних громад	2
	Прояви корупції у публічних закупівлях	2
8	Інструменти протидії корупції в управлінні фінансовими ресурсами територіальних громад	2
	Відповідальність за корупційні дії в управлінні фінансовими ресурсами територіальних громад	2
	Європейський досвід реформи місцевого самоврядування та бюджетної децентралізації	2
	Зарубіжний досвід організації виробництва бюджетних послуг на місцевому рівні	2
	Застосування програмно-цільового методу бюджетування у розвинутих країнах на місцевому рівні	2
	Особливості формування бюджетних видатків у країнах з транзитивною економікою	2
	Зарубіжний досвід альтернативного надання суспільних послуг на місцевому рівні	2
	Тренінг	4
	Разом	94

Усі аналітичні дані, використані студентом при виконанні питань самостійної роботи, мають бути підтверджені ксерокопіями оригіналів першоджерел або роздрукованими сторінками з інтернет-ресурсів.

8. ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ (4 год.)

Тематика: Прогноз місцевих бюджетів: порядок складання та оцінка.

Порядок проведення: Для проведення тренінгу використовуються приклади прогнозу бюджетів ОТГ.

Студентам пропонується оцінити чинний порядок здійснення прогнозу бюджету ОТГ і проаналізувати основні його складові.

1. Загальна частина;
2. Основні індикативні прогнозні показники бюджету;
3. Дохідна спроможність бюджету;
4. Фінансове забезпечення пріоритетних напрямів розвитку;
5. Реалізація інвестиційних програм (проектів);
6. Управління місцевим боргом та ліквідністю бюджету;
7. Міжбюджетні відносини.

Впродовж тренінгу студенти навчаються розраховувати обсяг прогнозних надходжень доходів до місцевих бюджетів та прогнозування видатків. Також для проведення тренінгу залучаються практики, котрі працюють у сфері фінансів територіальних громад, які ознайомлюють студентів із практичними аспектами діяльності та залучають їх до пошуку можливостей вирішення актуальних проблем місцевого самоврядування.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

В процесі вивчення дисципліни «Управління фінансовими ресурсами територіальних громад» використовуються наступні методи навчання студента: словесні (лекція, семінар, пояснення, бесіда, дискусія); наочні (презентації); практичні (розв'язання завдань, аналіз звітності та графічного матеріалу); проведення ситуативних, рольових та імітаційних ігор; кейс-метод (аналіз управлінських ситуацій, аналіз бюджетних показників).

Поточна форма оцінювання: індивідуальне усне опитування; індивідуальне письмове опитування (самостійна робота); презентація командних (групових) проектів; презентація результатів самостійної роботи (реферати, есе, опитування).

Проміжна форма оцінювання:

- заліковий модуль 1;
- заліковий модуль 2 – ректорська контрольна робота;
- заліковий модуль 3 – оцінювання результатів КППЗ.

Підсумкова форма оцінювання:

- заліковий модуль 4 – екзамен.

10. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Управління

фінансовими ресурсами територіальних громад» визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4 (екзамен)	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
Опитування під час заняття (теми 1–4) – 6 балів за тему – макс. 24 бали. Самостійна робота (теми 1–4) – 2 бали за тему – макс. 8 балів. Модульна робота – макс. 68 балів.	Опитування під час заняття (теми 5–8) – 6 балів за тему – макс. 24 бали. Самостійна робота (теми 5–8) – 2 бали за тему – макс. 8 балів. Модульна робота – макс. 68 балів.	Підготовка КПЗ – макс. 40 балів. Презентація КПЗ – макс. 20 балів. Виконання завдань під час тренінгу – макс. 40 балів.	Тестові завдання (25 тестів по 2 бали за тест) – макс. 50 балів. Теоретичне (проблемне) питання – макс. 50 балів.	Підсумковий бал = оцінка за $ЗМ1 \times 0,2 +$ оцінка за $ЗМ2 \times 0,2 +$ оцінка за $ЗМ3 \times 0,2 +$ оцінка за $ЗМ4 \times 0,4$
Разом балів:				
максимально 100 балів	максимально 100 балів	максимально 100 балів	максимально 100 балів	максимально 100 балів

Форми і критерії оцінювання

Поточне опитування під час заняття:

6 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, тестових та практичних завдань.

3-5 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

2 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

1 бал – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Самостійна робота:

2 бали – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, винесеним на самостійну роботу, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст завдань.

1 бал – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Модульна робота:

61–68 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, тестових та практичних завдань.

41–60 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

21–40 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

1–20 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

КПІЗ:

підготовка КПІЗ

26–40 балів – зміст КПІЗ повністю відповідає встановленим вимогам, містить елементи самостійного дослідження.

11–25 балів – зміст КПІЗ в основному відповідає встановленим вимогам, можуть бути несуттєві неточності.

1–10 балів – на недостатньому рівні висвітлює проблему, яка досліджувалася, логічного не завершений аналіз і оцінка стану об'єкту дослідження; наведені авторські пропозиції і рекомендації є загальними (без урахування особливостей об'єкту дослідження) і недостатньо обґрунтованими; припускається значних помилок у розрахунках при розв'язанні практичних завдань роботи.

презентація КПІЗ

11–20 балів – під час презентації результатів виконаного КППЗ демонструє знання і розуміння теми, викладає матеріал у логічній послідовності, показує уміння аналізувати і узагальнювати теоретичний і практичний матеріал та високий рівень підготовки презентації.

6–10 балів – матеріал презентує у логічній послідовності, робить певні узагальнення і висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається незначних помилок у формулюванні термінів, категорій, розрахунках при розв'язанні практичних завдань, презентація роботи при цьому має незначні недоліки як за змістом, так і за оформленням.

1–5 балів – матеріал презентує фрагментарно, без логічної послідовності, презентація роботи при цьому має значні недоліки як за змістом, так і за оформленням.

Тренінг:

31–40 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст завдань тренінгу.

21–30 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

11–20 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

1–10 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст завдань тренінгу, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Екзамен – вид підсумкового контролю, при якому засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу оцінюється від 0 до 100 балів як сума балів за виконані завдання. Екзаменаційний білет складається із:

тестів: 25 тестів, за правильну відповідь на кожен із яких студент може отримати 2 бали, що в підсумку дає максимально 50 балів;

2 бали – на тест надано правильну відповідь.

теоретичного (проблемного) питання: 1 теоретичне питання, за відповідь на яке студент може отримати від 0 до 50 балів.

26–50 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, всебічно, самостійно та аргументовано його викладає під час відповіді, глибоко та всебічно розкриває зміст завдання.

1–25 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не в повному обсязі, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст завдання, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	зараховано (відмінно)	A (відмінно)
85–89	зараховано (добре)	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	зараховано (задовільно)	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	не зараховано (незадовільно)	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-8
2.	Комплексні практичні індивідуальні завдання	1-8
3.	Мультимедійний проектор Epson EB-505, прикладне програмне забезпечення загального призначення (засоби Microsoft Office)	1-8

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Аналітична записка “Напрями активізації участі громадськості у місцевому самоврядуванні в містах України”. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_analit/gromadsk.pdf.
2. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. № 2456-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Бюджетна система : підручник / [В.Г. Дем'янишин, О.П. Кириленко та ін.] ; за ред. В.Г. Дем'янишина, О.П. Кириленко, З.М. Лободіної. Тернопіль :

- ТНЕУ, 2020. 624 с.
4. Європейська хартія місцевого самоврядування [переклад з англійської мови Є. Вишневського]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
  5. Євтушенко Н., Малишко В., Городніченко Ю. Забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації. *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. 46. С. 191-199.
  6. Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Горин В. та ін. Управління фінансами територіальних громад: теорія і практика ; за заг. ред. О. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2019. 280 с.
  7. Крайник О., Лазорищак М. Управління фінансовими ресурсами територіальних громад. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 1 958). Ч. 2. С. 197-209.
  8. Методичні рекомендації “Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування”. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n002032313/print1443711969188449>.
  9. Нечипоренко А. В., Юрах Ю. С. Аналіз фінансового потенціалу територіальних громад в Україні. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2020. № 1-2. С. 271–284.
  10. Омельчук О. Методологічні спекти оцінювання фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 4 (27). С. 107-113.
  11. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
  12. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
  13. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
  14. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/922-19/print1446372712142471>.
  15. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

Додаткові

16. Карпишин Н. І., Ніпіаліді О. Ю. Податок на доходи фізичних осіб: практика і проблематика справляння в місцеві бюджети України. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5-6. С. 169-174. <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/85>
17. Лойко В., Величко В., Маринів А., Стешенко Т. *Ensuring financial capability of the united territorial societies. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. № 2 (33). С. 194-204.
18. Мельник М. І., Лещух І. В., Яремчук Р. Є. Ефективність адміністративно-фінансової децентралізації в регіоні: інвестиційний вимір. *Фінанси*

України. 2019. № 3. С. 103–117.

19. Савастєєва О. Управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів: зростання обсягу та обмеженість щодо використання. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 216-220.
20. Сахно Т. Економічне забезпечення діяльності об'єднаних територіальних громад. *Бізнес-інформ*. 2020. Вип. 1 (504). С. 135-142.
21. Спасів Н. Я. Фінанси об'єднаних територіальних громад: детермінанти та пріоритети розвитку: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 480 с.
22. Філіпенко Т., Рєпін М. Вплив фінансової децентралізації на формування спроможних територіальних громад в Україні. *Право та державне управління*. 2020. № 4. С. 307-312.
23. BenDor T. K., Salvesen D., Kamrath Ch., Ganser B. Floodplain Buyouts and Municipal Finance. *National Hazards Review*. 2020. Vol. 21(3): 04020020. URL: <https://ascelibrary.org/doi/pdf/10.1061/%28ASCE%29NH.1527-6996.0000380>
24. Bisaro A., de Bel M., Hinkel J., Kok K., Stojanovic T., Ware D. Multilevel governance of coastal flood risk reduction: A public finance perspective. *Environmental Science & Policy*. 2020. Vol. 112. pp. 203-212.
25. Cohen M. J. Reforming local public finance to reduce resource consumption: the sustainability case for graduated property taxation. *Sustain Sci*. 2019. Vol. 14. pp. 289–301. URL: <https://doi.org/10.1007/s11625-018-0598-6>
26. Garrett T. A., Leatherman J. C. An Introduction to State and Local Public Finance. URL: <https://researchrepository.wvu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1021&context=rri-web-book>
27. HUD (Housing and Urban Development). 2018b. Community development block grant disaster recovery: Fact sheet, 1. Washington, DC: US Dept. of Housing and Urban Development.
28. Kapur A., Shukla R. Public finance management and data availability for nutrition financing in India. *BMJ Global Health*. 2021. Vol. 6. URL: <https://gh.bmj.com/content/6/4/e004705.abstract>
29. Kitchen H., McMillan M., Shah A. Local Public Finance and Economics. An International Perspective. Springer, 2019. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007%2F978-3-030-21986-4>
30. Local government finance. URL: <https://www.clgf.org.uk/resource-centre/knowledge-hub>.
31. Sandford M. Reviewing and reforming local government finance. House of Commons Library, 2019.
32. Shughart II W.F., Smith J.T. The broken bridge of public finance: majority rule, earmarked taxes and social engineering. *Public Choice*. 2020. Vol. 183. pp. 315–338.
33. Thys T. H., Wait C. V. R. Public Finance Management. The Academic textbook. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Public_Finance_Management.html